

WIN
DROOMREIS NAAR DE
DOMINICAANSE REPUBLIEK

GRANDE

Het reismagazine voor levensgenieters

Italië

ONTDEK HET LEKKERSTE VAN
DE ALPEN EN DE DOLOMIETEN

DICHTBIJ

Ardennen

Stroomafwaarts langs de Semois

CITYTRIP

Riga

Letland, let's go!

CHAMONIX

Frankrijk

Skiën aan de voet van de Mont Blanc

Sicilië

MEDITERRANE VERRASSING

PEKING

Klaar voor de
Olympische Spelen?

LANGKAWI

Paradijs in de
Indische Oceaan

+ 20 WEEKENDS WEG

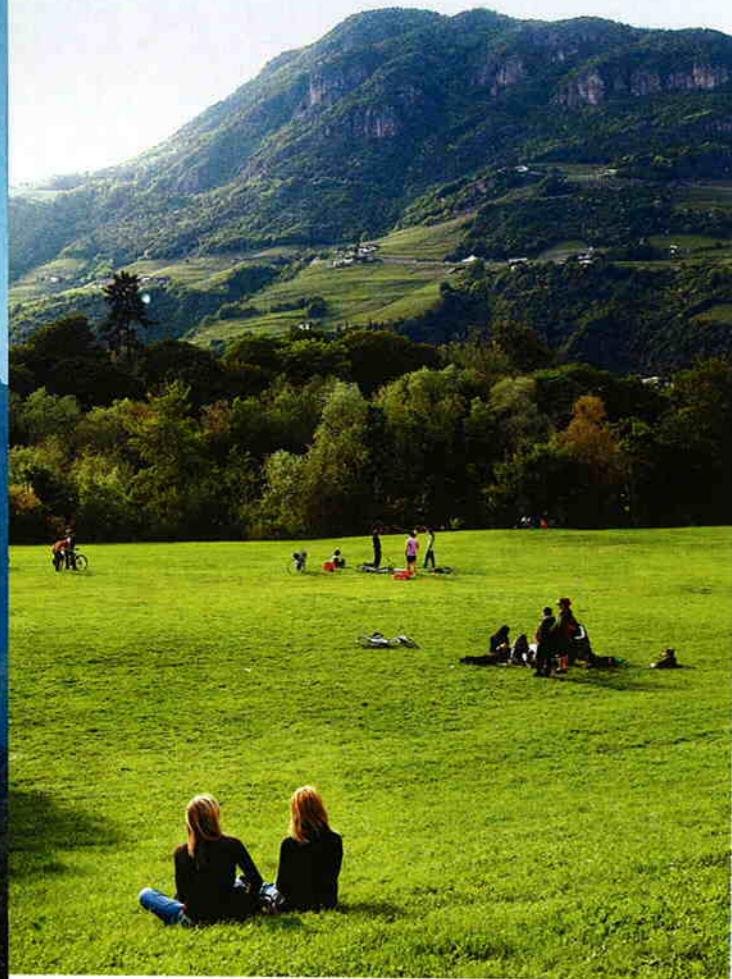
Extra bijlage: hotelboekje met 100 pagina's weekend-tips

Op de hoogvlakte van Ritten
bepalen grazende schapen en
de weekendhuisjes van de ne-
gentiende-eeuwse burgerij het
Alpendecor.

SI SIGNORE, SÜDTIROL LIGT IN ITALIË!

MEER ZELFS, IN ZUID-TIROL ONTMOET DE LEVENSVREUGDE
VAN DE MIDDELLANDSE ZEE HET HOOGGEBERGTE VAN DE
ALPEN. GA MEE OP ONTDEKKING IN DE DOLOMIËTEN, EEN
SMAKELIJK KRUISPUNT VAN NOORD EN ZUID.

Bolzano en het omliggende bergland bieden de wandelaar korte en lange trektochten. Uitrusten hoort erbij.

We verkennen Zuid-Tirol vanuit Bergamo, op een boogscheut van modestad Milaan. Met de huurwagen – een Alfa Romeo, we zijn tenslotte in Italië – zetten we koers naar het oosten. We rijden een uurtje over de snelweg richting Venetië en draaien voorbij het Gardameer, even voor Verona, naar het noorden. Het Gardameer blijft achter de bergruggen verscholen en we volgen de vallei van de Adige. In het Duits draagt de rivier de naam Etsch. Zodra rechts de Dolomieten de skyline langs de snelweg beheersen, klinkt Italië tweetalig. Op het platteland van Zuid-Tirol spreekt twee derde van de bevolking Duits, een derde Italiaans. In Bolzano, de provinciehoofdstad, ligt de verhouding omgekeerd. Pas na de Eerste Wereldoorlog verwierf Italië dit grensgebied. “In een poging de streek te italianiseren bracht Mussolini vele Italiaanse immigranten uit het zuiden naar de Duitstalige – voorheen Oostenrijkse – steden”, vertelt gids Deborah, geboren uit een Duitse vader en een Italiaanse moeder, en dus honderd procent Tirol.

De zuidzijde van de Alpen

“Hier, even ten zuiden van de Brennerpas, verenigen we het beste uit onze Duits-Oostenrijkse geschiedenis met de recente invloed uit Italië”, vertelt Deborah bij een glas wijn in Margreid/Magrè, een dorp op de Weinstrasse in Südtirol. In Vinoteque Im Paradies proeven we de typische plaatse-lijke druiven vernatsch, lagrein en gewürztraminer. “De endemische lagreindruif groeit enkel in Zuid-Tirol. Pogingen om de plant elders te kweken mislukten keer op keer. Heel anders dan de gewürztraminer, een druif die stamt uit het naburige kleine dorpje Tramin maar die ondertussen de wereld veroverde. Onze tramin smaakt echter minder zoet dan de gewürztraminer uit de Elzas.” Op enkele stappen van Im Paradies toont Deborah mij de oudste wijnrank uit Margreid en wijde omstreken, een plant uit 1601 die nog jaarlijks tachtig kilo vruchten draagt. Wijnbouw zit sinds de oudheid in de genen van de Tirolers. “Toen de Romeinen deze streken veroverden, waren ze verbaasd hier een bloeiende wijnbouw aan te treffen. In Tirol leerden ze dat wijn beter verouderd in eiken vaten dan in de terracotta amforen die ze in Rome gebruikten.” In de wijnen van Aljos Lagerder, die rijpten in de eeuwen-oude kelders van het vroegere bisschoppelijke paleis in Margreid, proeven we een vleugje nootmuskaat en respectvol veel traditie. Om de wijn te begeleiden komt in Im Paradies een bordje *Brettl* op tafel, een assortiment worst, salami, augurken en spek. “Ons *Speck* wordt eerst gezouten, een duidelijke invloed uit het zuiden. Maar na het pekelen laten we de ham 22 weken roken, een invloed uit het hoge noorden. Het beste uit de Alpen gecombineerd met de mediterrane warmte.”

Wijnkelder onder de ranken

In dit dramatische berglandschap kan wijn bergen verzetten, zo blijkt in wijnhuis Manincor. De traditie wordt hier hoog in het vaandel gedragen, maar vernieuwing blijkt levensnoodzakelijk. Graaf Michael Goëss-Enzenberg schrijdt met de vanzelfsprekendheid eigen aan de adel van zijn vierhonderd jaar oude terracotta renaissancekasteel naar de moderne aanbouw, die als een glazen balk oud en nieuw verbindt. De nieuwe wijnkelder zit volledig ondergronds, drie verdiepingen diep in een >

In het centrum van tweetalig Italië kleuren Germaanse en Latijnse invloeden het smakenpalet.

Zien en doen in Bolzano

> Delicatessen

Onder de arcaden van de Meraner Lauben verkoopt de familie Seibstock sinds 1890 delicatessen. Uitgelezen koffie en thee, worst en kaas, olijfolie, balsamicoazijn, pasta en nog veel meer maken Seibstock-vierde generatie tot een gerespecteerde leverancier van traditioneel slowfood.

Seibstock-Delicatessen, Lauben 50, 39100 Bozen, www.seibstock.com

> Uitgaan

Café Sernesi, tegenover het universiteitsgebouw in Bolzano, serveert de beste *caffè macchiato* van de stad. Ook **Café Londra** in de Sparkassenstrasse en **Café del Corso** op de Corso della Libertà serveren uitstekende straffe koffie. **Fantasy**, een op-en-top Italiaanse aperitiefbar, ligt vlakbij, onder de arcaden van de nieuwe stad.

> Smakelijk

Even buiten Bolzano, vlakbij de afrit Eppan, ligt een trendy wijnbistro in een vijftiende-eeuwse herenboerderij. Een klein maar fijn menu en grote wijnen, bijna allemaal per glas verkrijgbaar.

Enoteca Pillhof, Boznerstraat 48, Eppan, www.pillhof.com

Vinoteque Im Paradies, het gerespecteerde huis van kunst- en wijnliefhebber Alois Lageder, ambassadeur van de Zuid-Tirolse wijn. De bistro ligt op de St.-Gertraud Platz in Margreid, een pittoresk dorp langs de wijnroute. Vraag om een kijkje te nemen in de bischoppelijke kelder, waar de wijn rijpt onder eeuwenoude gewelven. www.lageder.com

> Eten met ster

In restaurant **Zur Rose**, onder middeleeuwse gewelven in St.-Michael/Eppan, kookt Herbert Hintner haute cuisine met regionale producten. De dynamische chef is al jarenlang Tirols drijvende kracht achter de Jeunes Restaurateurs d'Europe. Eén Michelinster bekroont zijn gastronomische keuken. www.zur-rose.com

Zur Kaiserkron, een deftige herberg uit 1759. Sinds 1979 herstelt de familie Agostini de traditionele burgerkeuken in ere, bekroond door Gault Millau.

> Wijn

In 2004 heeft Gambero Rosso achttien Zuid-Tirolse wijnen onderscheiden met de prestigieuze 'Tre bicchieri/Drie Glazen'. www.suedtirolerwein.com

Kellerei Cantina Terlan, Silberleitenweg 7, 39018 Terlan, office@kellerei-terlan.com

Weingut/Tenuta Manincor, 39052 Kaltern, www.manincor.com

Boven: Delicatessen in een huis van vertrouwen hartje Bolzano.

Hartelijke hapjes vergezellen een proeverij in een wijnhuis of enoteca.

hypermoderne bunker van geroest staal en gepolierd beton. "Al eeuwen verbouwen we appels en druiven. Vroeger verkochten we onze druiven in bulk aan opkopers en de coöperatieve. In de jaren 1980 was kwantiteit belangrijker dan kwaliteit. Toen kwam het eropaan zoveel mogelijk te produceren, nu willen we een zo goed mogelijke wijn maken."

Sinds 1996 trekt de graaf zelf wijn op flessen onder het label Manincor. "Maar voor opslagruimtes en industriële gebouwen is in dit landschap geen ruimte. Dus groeven we een heuvel langs het kasteel af en plaatsten er een reusachtige betonnen kelder in, met daarop een grondlaag met nieuwe wijnranken. Het landschap bleef ongeschonden."

De *tasting room*, het glazen oog van de kelder, kijkt uit over de wijngaarden die langzaam afdalen tot aan de Kalterer See, een meer waarin het groen van de omringende bergen weerspiegelt. Op een heuvel boven het meer prijkt een vervallen kasteelruïne. Eigendom van de graaf, zo blijkt. Zijn landerijen strekken zich uit over 120 hectare appelboomgaarden en druivenstokken. "Er was zoveel potentieel om onze eigen wijn te creëren. Een historisch kasteel, prima wijngaarden... De Kalterer See, het warmste meer van de Alpen, zorgt voor een uniek microklimaat. Van de oude bomen rond de ruïne maken we onze eigen vaten, zodat we meer *terroir* aan onze wijn toevoegen. Geen gekochte eiken vaten zoals in andere wijnhuizen, maar vaten van eiken die groeiden op onze grond." Tussen de wijnranken begraaft de graaf hier en daar een koehoorn, gevuld met tot poeder vermalen kwartskristallen uit de oude kopermijnen die de familie al eeuwen in haar bezit heeft.

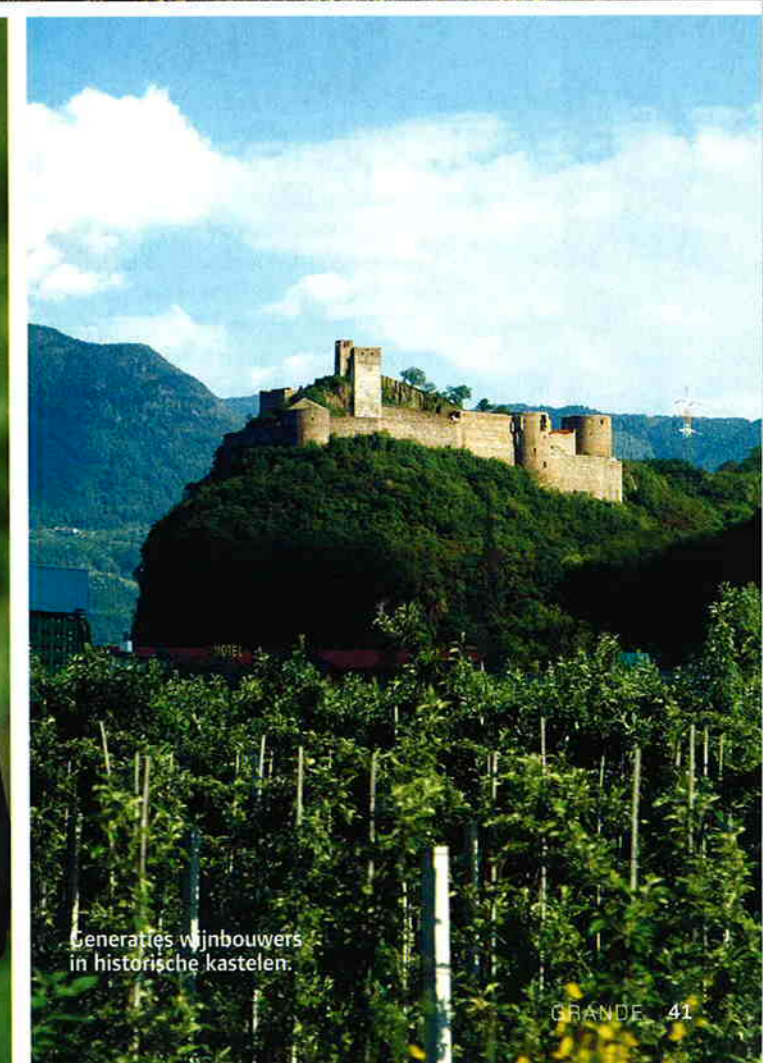
"We plukken met de hand en chemicaliën zijn uit den boze. De vermalen kwartskristallen versterken de planten, net zoals kamillethee of brandnetelgier." De biodynamische zienswijzen van de wijnmaker hebben een zeker geitenwollensok-

De graaf ging ondergronds. De wijnmakerij van Manincor ligt in een betonnen bunker, onder de gloeiende wijnranken. Het familiedomein ligt er ongerept bij.

"De witte wijnen van Terlan kun je heel lang bewaren", aldus Walter Eisendle van Kellerei Terlan.

Generaties wijnbouwers in historische kastelen.

Snelgids voor Zuid-Tirol

> Wandelen

De Zuid-Tirolse Alpenverenigingen onderhouden 20.000 kilometer wandelpaden in de bergen en langs de meren. Het Sellamassief en de Drei Zinnen bieden adembenemende vergezichten. De moeilijkheidsgraad varieert van wandelingen van enkele uren bergafwaarts stappen tot meerdaagse trektochten waarbij ruim twee kilometer hoogteverschil overwonnen moet worden. www.suedtirol.info

> Kastelenland

Zuid-Tirol telt vierhonderd kastelen, een van de hoogste concentraties in Europa. In 150 burchten ben je welkom, hetzij als bezoeker, hetzij als hotel- of restaurantgast. De nieuwste aanwinst is het Messner Mountain Museum, een grootschalig project waarbij vijf verschillende kastelen evenveel themamusea over bergen, bergbewoners, hun cultuur en natuur herbergen. Het museum is het geesteskind van avonturier Reinhold Messner, de hedendaagse held van Tirol én de enige mens die alle achtduizenders zonder zuurstofflessen beklom. www.suedtirol.info/burchten

> Fietsen

De meren en valleien bieden gemakkelijke fietswegen voor de amateur. Voor de liefhebbers vormen de cols van de Dolomieten een pittige uitdaging. www.suedtirol.info/fietsen

> Met kinderen

Aquawalking, wandelen op water met drijvende langlaufski's, lijkt de nieuwste watersportage in Tirol. De meren nodigen ook uit om te gaan windsurfen, kanovaren of gewoon zwemmen. De Kalterer See warmt in de zomer op tot 28 graden. Het Ötzi-museum, inclusief kleding en werktuigen van de mummie, boeit klein en groot. www.iceman.it

Waterfietsen op het warmste meer van de Alpen.

> Skiën

Dolomieten Super Ski, twaalf aaneengesloten ski-gebieden met 1.200 kilometer skipistes en 450 liften, www.suedtirol.info/winter

De levendige wandelstraten van verkeersvrij Bolzano.

kengehalte, maar zijn hypermoderne wijnerij in hedendaags beton functioneert uitsluitend volgens de wetten van de zwaartekracht. "Het is de oudste en eenvoudigste manier. Als de maan afneemt, zakt het residu in de wijn. De maanstanden hebben net zo goed invloed op wijn in een vat als op de waterstanden in de oceaan. We pompen de wijn niet op, maar tappen af naar de vaten een verdieping lager. Omdat we op die manier minder zuurstof bij de wijn pompen, verbeteren we onze productie. Bovendien besparen we kosten." Rijpen gebeurt in de kelders, die geklimatiseerd zijn door een vernuftige combinatie van warmtepompen en een isolerende luchtlag tussen de betonnen kelder en de rand van de gigantische kuil. De kelder trekt wijn- en architectuurliefhebbers naar de oevers van de Kalterer See. In het glazen proeflokaal komt als aperitiefwijn een moscato in het glas, dan een lichte rode vernatsch, geschikt voor een lichte lunch, gevolgd door een complexe cassiano.

Witte bewaarwijn en blanke asperges

Een lange bewaartijd kenmerkt de witte wijn van Terlan, een aspergedorp langs de wijnroute in het Etschdal. Midden mei proeven we asperges met Boznersaus, haast à la Flamande, maar in Bolzano maken de koks het geprakte ei aan met olijfolie, balsamico en bieslook. De *Spargel* smaken uitstekend, net als de witte wijn uit 1993. "Onze wijngaarden liggen heel beschut en onze wijnen zijn erg geconcentreerd. Door het hoge gehalte mineralen van het porfier, het rode vulkanische

gesteente waarin de ranken wortelen, heeft onze witte wijn een lange bewaartijd", verklaart Walter Eisendle, *dirrectore* van Kellerei Terlan.

"Zelfs onze goedkoopste wijn kun je gerust vijf jaar bewaren, de iets betere gemakkelijk tot vijftien jaar. De witte Alto Adige Terlaner uit 1979 wordt volgend jaar op fles getrokken." En ook hier is de mentaliteit veranderd. "Sommige leden van de coöperatie moeten hun wijngaarden 's nachts in het geniep snoeien, omdat hun ouders niet begrijpen waarom ze de opbrengst beperken. Maar wie kwaliteit wil, moet zijn opbrengst beperken." De amper drieduizend flessen Alto Adige Terlaner zijn dan ook dadelijk uitverkocht.

Blauw bloed

In Zur Kaiserkrone, een barok paleisje aan een verkeersvrij plein in Bolzano, tafelden ooit Oostenrijkse keizers en Russische tsaren, Goethe en Pius VI. Toen heette de herberg Zum Blauwen Pock. Maar dat de in water gekookte varkenspoot, tong en worst ook in 1759 al op het menu stond, zou mij niet verbazen. Op deze zwoele middag is het te warm voor boerenkost, dus kies ik voor het Italiaanse raffinement van tonijn carpaccio en *tagliatelle fatti in casa al tartufo nero*. Bolzano, een mooi gelegen stad in een vallei tussen besneeuwde bergpieken, met geanimeerde pleinen, strategische terrassen, elegante winkelarcaden, parken en kerken, lijkt ideaal om te flaneren. De eerste mediterrane stad op de zuidkant van de Alpen nodigt uit voor een terrasje, espresso of cappuccino, eventueel met een appelstrudel. Een echte bezienswaardigheid telde Bolzano niet, en niemand die er zich druk om maakte. Vanouds geldt dat wie van het noorden van Europa over de Alpen naar Italië wil, hier passeert. De hoge concentratie kastelen en burchten getuigt van de rijkdom; handel en wijn, meer moet dat niet zijn. "In de zestiende eeuw had een vijfde van de bevolking van Eppan, een wijndorp van 2.500 zielen, blauw bloed", vertelt Deborah. "En voor de rijke handelaars van Bolzano was het in de zeventiende eeuw al gebruikelijk om de zomerhitte van de stad te ontvluchten in Oberbozen, op de hooggelegen vlakte van Ritten." De oudste kabelbaan voor personenvervoer ter wereld vertrekt uit Bolzano naar Gasthof Kohlern. "Een hoteluitbater uit Bolzano begon het hotel, maar er liep geen weg naartoe. Dus vervoerde hij de eerste passagiers per kabelbaan." Een praktische handelsgeest beheerst nog steeds de fruitmarkt en de Lauben, winkels onder arcaden, van de elementen beschut als een haast middeleeuwse soek.

Een man in ijs

Een echte toeristentrekker kreeg de provincie stad toen het archeologische museum van Tirol in 1998 de deuren opende. Sindsdien heeft Bolzano zijn *must see*: Ötzi de IJsmen. Schoolklassen en wielertoeristen schuiven geduldig aan om even oog in oog te staan met een jager die 5.300 jaar geleden stierf in de bergen. De warme wind droogde zijn lichaam, bij de eerste sneeuw bevroor hij, om opgeslokt te worden door een gletsjer. In 1991 vonden bergwandelaars hem bij

Schanstal; de oudste mummie ter wereld, ouder dan de farao's. Mijn tere en verre voorvader aan de andere kant van het glas, bij min zes bevroren in de eeuwigheid, lokt mij keer op keer terug naar het raam, voor een laatste ijzige blik. Dan zoek ik de warmte van een terras met panorama. In de avondzon gloeit de Rosengarten, een bergketen in rood vulkanisch porfier, als een robijnrode rozentuin. "Niemand zal mijn rozentuin nog zien, bezwoer de verbitterde dwergkoning na een legendarische vrouwenkwestie: niet overdag en niet 's nachts", koffiekletst Deborah. "Gelukkig vergat de dwerg in zijn vloek de schemering, zodat we bij zonsondergang van de rood gloeiende Dolomieten kunnen genieten." ●

praktisch

Bolzano, of Bozen, ligt in het noorden van Italië, op tweeënhalf uur rijden ten oosten van Bergamo en anderhalf uur ten zuiden van Innsbruck. Bolzano, de eerste middelgrote stad voor wie via de Brennerpas uit Oostenrijk naar Italië rijdt, is de poort naar de Dolomieten.

ERHEEN

Virgin en Ryanair vliegen vanuit België naar Bergamo, een vlucht van nauwelijks 85 minuten. Met de wagen of per trein kan via München, Innsbruck en Brenner.

BESTE REISTIJD

Mei, als de appelbloesems bloeien en het aspergeseizoen op volle toeren draait, is de

ideale bezoektijd. Het toeristische seizoen loopt van Pasen tot november. Uitzonderd de weken rond Kerstmis sluiten de hotels in het zuiden van Zuid-Tirol tijdens de winter hun deuren.

OVERNACHTEN

GRANDE verbleef in het charmante **Hotel Weingut Stroblhof**, Pigenoestraße 25, 39057 St.-Michael/Eppan, www.stroblhof.it

MEER INFO

Alle info over het zuiden van Zuid-Tirol: **Tourist Board Südtirols Süden**, Pillhofstr. 1, I-39010 Frangart-Bozen. Tel. +39 (0)471/633 04 88, info@suedtirols-sueden.info, www.suedtirols-sueden.info

